

1870

STARÉ MĚSTO, UŽ BIBLE MLUVÍ O NĚM CO O starém! Nárožní to kámen Palestiny, na němž vždy sedí tři poutníci najednou: Turek, projíždějící provincie podrobené koranu, křesťan, putující k místu, kde jeho boha umučili, žid, který se narodil kdes v špinavém koutku sta mil vzdáleného města a přichází, aby se uplakal, umodlil a do soudného dne prospal nad údolím Josafata. Nárožní kámen Palestiny, o nějž se rozbíjejí vlny Středozemního moře, nejповěstnější výběžek požehnané roviny Saron, skalný roh země filistínské — pravlasti „filistrů“.

Ano, tamhle ten hnědý kamenný pruh nad mořem je země filistínů, pravlast nás všech, kteří nad utrženým knoflíčkem u košile vzteky až oněmujem, kteří den co den a na tomtéž místě v hostinci jako homérští bohové halíme se v oblaky dýmu, předpovídáme počasí a politiku, a přitom náhle vkousnem se pověsti nepřítomného bližního do krku, jako by pověst ta byla kuřetem a my lišákem — potomkem některé z oněch tří set lišek, jež Samson s hořícími ohony vehnal do obilí našich předků! T ř i s t a! — ano, filistínství nevyklučuje prohnanosti! Dobrý, hodný Samson měl sic nejlepší vůli, ale jakož se mu nepodařilo, aby přiměl nůžky friseurů k zahálce věčné, nepovedlo se mu také, aby vyhubil rod náš oslí svou čelistí. I vyšli jsme tedy do světa už před národem židovským, rozmnožili jsme se a je nás jako písku v moři, pohlaví mužského i ženského, které zas, jako my dýmem a politikou, zapáchá kávou, prádlem a ctností.

A proto by měli na nárožním kamenu sedět vždy poutníci čtyři — ale stydíme se za své náboženství! Vlastně ne! Kdybychom byli schopni fanatismu, už bychom ani nebyli filistry! —

Joppe vyjímá se na skalce své jako Betlém, což je ostatně

také ráz daleké většiny jiných palestinských míst. Jako by z moře samotného vyrostlo, neboť strmá skála stojí tu jen nad uzounkým, někde sotva šest kroků širokým proužkem břehu. Proužek ten je k moři lemován zdí neb jednotlivou tenkou budovou, k skále domky, nad nimiž pak po skále tísni se dům vedle domu až do temene jako kostrbatá koruna. Ploché střechy domků níže stojících slouží zároveň co jediná ulice domkům vyšším. Skoro vesměs to arci budovy orientální, škatulkové, čtyrhenné beze střech nebo vlastně jen plocho kryté; zde onde ovšem také střecha a okno evropské, vždyť jsou zde konsulové a také kláštery, nějaký latinský, nějaký arménský a ještě třetí nějaký. Pak jsou tu dvě brány, jedna k moři, druhá k pevnině, pak k pevnině zeď kolem města, pode zdí příkop, prachem a pískem místo vodou naplněný. Joppe má 12.000 obyvatelů — a víc už skoro o Joppe nevím.

Strašný rámus zahlučel kolem našeho ruského parníku, jakmile kotva byla spuštěna. Dmoucí se vlny mořské házely tu sice jen as 10 neb 15 barek, ale v každé barce sedělo as šest Arabů, a když se Arab rozkřičí — překřičí ho už jen Neapolitán. Naše zavazadla letěla jako míče dolů, a my, dřív než lodní schody se spustily, za nimi, až kosti praskaly. Modrozelené, bílou pěnou jako krajkami vroubené vlny vysoké přiměly nás ihned, abychom se pevně chytli sedátek — barka tančila nahoru dolů, z ostatních barek jsme hned po okamžiku neviděli ničeho, i velký parník nám někdy za vlnou zmizel. Trvalo hezky dlouho, než jsme se přiblížili rejdě joppské, utvořené ve velkém polokruhu buď z přirozených útesů, jichž opláklé hřebeny nad vodu čnějí, buď ze zapuštěných balvanů. Do rejdy té je jenom malý otvor, nestačící ani dvěma barkám najednou, proto se hodí rejda pouze za útočiště rybářům — ač dostanou-li se právě do ní.

O skalnou obrubu tloukly vlny s takou silou, že v bílou pěnu rozražený stříkaly vysoko vzhůru, a byl to krásný pohled na ten stříbrný a stříkající, ječící a řvoucí pruh! Veslaři pracovali, kormidelník řval — voda nás vyhoupla, pěna pokryla a již jsme byli uvnitř kruhu, ve vodě jako zrcadlo. „Arab není jako mořská vlna,“ praví egyptské pořekadlo a má tuze

pravdu. Arab je horší. Čtvrt hodiny to trvalo, než jsme se vyhádali s přívozníky o převozné, a hned nato nás měla nová mrcha v rukou, Turek co celník a policejní komisař. Ovšem Joppe je cizincům jenom štace, dle Wielandova Oberona: „Wenn du nach Joppen kommst, besuch' das heil'ge grab.“ Mačká-li se, musí se tedy honem mačkat.

Na štěstí nebyla naše loď „podezřelá“, dosáhli jsme ihned „pratiky“ a nemusili zde do karantény, jež se těší pěkné pověsti, že je nejhorší po celém Středozemním moři. Jednalo se nám jen o vykoupání se, převlek, oběd a najmutí jízdních koňů do Jerusalema, kteréž cestě kvůli parnu jsme chtěli obětovat noc hned nejbližší. Věděli jsme hned napřed, že nebudem musit zůstat ani v latinském klášteře aniž u některého hospodujícího žida nebo Maltezáka, kdež všude se nám mohlo přihodit totéž co sv. Petru v témž městě již před dvěma tisíci lety — nějaké „vidění o nečistých jídlech“. Dobrý hostinec mezi sady a s rozkošnou vyhlídkou je čtvrt hodinky za městem. Zřídili jej Němci, tvořící zde právě pomocí kazatele Hoffmana a palestinského cestovatele i spisovatele dra Filipa Wolffa sektu zcela novou, na nemalou zlost pilně se zde rozmnožujících misionářů protestantských. Je jich ovšem teprv několik set zde, ve Kaifě atd., avšak jsou v pilném spojení s Německem, kdež vychází pro ně také zvláštní časopis „Der bund“. Říkají jim „hoffmanovci“, „michalovci“, „hodináři“, „svatí posledních dnů“, oni sami sobě „přátelé jerusalemští“, a cílem jejich je, aby žili přísně dle bible a Palestina aby byla zalidněna jen křesťany. Tedy zcela nový „drang“.

Dali jsme se na pěší pochod uličkou podél moře a ze města ven. Ne právě příjemná cesta. Dláždění místy zrovna jen pro ptáky, kteří dovedou sedět na nejostřejším hřebenu, místy jen udupaný prach, důlek jako hrob, hned zas vršek. Díváš-li se pilně, kam nohu kladeš, náhle odletíš od bezohledně za nosem svým krácejícího Turka nebo vrazíš do arabského otrhance. Oprašuješ si rukáv, jako bys byl zavadil o mlynáře, neboť povrch Araba i Turka je „oživen“, vtom tě rejpane některá z klád, jež nebohý oslík po dvou do vidličky svázaných sotva že vleče. Rozzloben pohlédneš do výše, a tu se vznáší velebně nad tebou hlava ožuvajícího velblouda, pitomé oči jeho

dívají se lhostejně na tebe dolů, zelenožluté sliny jeho skápnou a neslyšaně, s aksamitovou hebkostí klade se velká, měkká jeho noha na nohu tvou, sotva že ucukneš. A za prvním velbloudem kráčí provazem navázaný velbloud druhý, třetí, čtvrtý, třeba dvacátý, všichni jdou kolem krokem tím tichým, jako sen. Musíš je nechat přejít, pak si ale pospěš, neboť již tu zase Turek na oslíku a za ním nový růženec krkatých, fádně žlutohnědých velbloudů. Joppe čili Žafa, jak nyní po celém Středozemním říkají, je nejobchodnějším městem palestinským, arciť obchodu trochu jednotvárného: joppské pomeranče a melouny, žoky velbloudí srsti, černé kozí kůže, to je již vše. Odtud život v přímořské uličce. A nad tím vším vzduch rozkošný, mile parfumovaný mydlářským a koželužským průmyslem joppským — už před tisíci lety byl zde zcela tentýž parfum! Orient, celý Orient je jediným, obrovsky velkým filistrem, lepším pomníkem konservativnosti než Čína! Sv. Petr byl na apoštolských cestách svých také v Joppe, přenočoval zde „u nějakého Šimona koželuha“, a chceš-li, můžeš také dnes ještě přenočovat zde u nějakého Šimona koželuha.

Vyšli jsme branou — teď teprv jsme v Orientu! Teprv zde cítíš, že jsi překročil práh a vstoupil do světa zcela jiného, teprv zde, a to rázem porozumíš Orientu s jeho palným sluncem, vyprahlým krajem, vysmahlým lidem, hnědou barvou na zemi, na zvířatech i na lidech, smutnou zelení na stromech a keřích, s prachem na všem všude, a s tím nebem světle modrým, kteréž se ti za dne zdá že je třikrát vyšší než naše nebe domácí a za noci že je třikrát bližší. Třeba si ji už v Řecku růsti viděl, zde teprv věříš palmě, že je palmou, že pne pernatou korunu volně k nebi a nahé její pni, beze všeho podrůstu, že je volno v skále a kamení; třeba jsi viděl v Smyrně již aloi, zde teprv tvoří aloe své šesti- až desítisáhové kruhy a širokolistý kaktus vznáší se co vysoká zeď kolem celých rozhlehlých sadů a polí. Tam ještě byl ráz pestrého přímoří, zde je již rozhodný ráz pouště. Tam ještě byl jakýs přechod do kroje nám obvyklého, zde již Turek, Arab, křesťan, žid stejně se halí v řasnatý kaftan a turban, žena v plášť bílý nebo tmavomodrou halenu a černý, pruhem s čela přes střed obličeje běžící závoj.

Jaký to obraz rozvinul se náhle před námi! Dosti rozsáhlá písková planina — tržiště či hřbitov? Hřbitovní ploché kameny, ano i podlouhlé sarkofágy vyčuhují z písku — zde již nesází se tmavá cypřiš na každý hrob jako v Turecku nebo Malé Asii a nepovstávají tím krásné cypřišové lesy. Avšak mrtvých svých také zde se nebojí, pochovají je třeba hned na dvorku svého obydlí, a z joppského hřbitova, který by byl jako ostatní hřbitovy palestinské, egyptské atd. pouhou pouští, naplňující nás tesknoutou, učinili trh. Sta velbloudů smaží se pokojně na slunci nebo válí mezi osly a mezky v horkém písku, velký stan vedle stanu stojí po straně druhé, uprosřed každého je ohniště kavárníkovo a kolem něho dřepčí kuřáci buď na špinavých kobercích nebo sedí na nizounkých, slaměných sesličkách. Mezi tím a na konci planiny, kde živé ploty a vyčuhující palmy ostře se vkreslují do modra a celek pěkně zakončují, hrají si Arabové na koních. Jak rytířsky, jak elegantně se pohybují, se předjíždějí, koně své přehazují a obracejí; nic jich nezdrží, písek lítá jako paprsek husté mlhy od kopyt, skokem přes sarkofág, skokem přes menší stany! Těch menších stanů je po hřbitově zrovna naseto, národní kočovnictví nedá ani obyvatelům měst pokoje, a jak nastává leto, zarážejí už bidla kolem města a rozepínají po nich plachty. Zde sedí spokojeně; důlek v zemi kryje oheň; mezek neb koník přivázan vedle stanu. Zde prokouří muž čas, děti jej proválejí v písku a žena provaří. Snad jsou ty ženy také tytéž co před tisíciletími, když zde venku za Joppe sv. Petr vzkřísil mrtvou dívku, kteráž byla „plna dobrých skutků a almužen, kteréž činila“. Ta se jmenovala „Tabitha, což se vykládá Dorkas“ (č. srna). Nevím, jsou-li nynější také plny dobrých skutků, kteréž činí, ale dorkami nejsou, spíš nevykrmené, a přec jen líně se batolící kachny. Avšak ne ty krásné, lesklobarvé kachny turecké, nýbrž jako naše — po dešti.

Ano — abych nezapomněl — Joppe má ještě něco historického. Místo aby byl šel do Ninive, kamž ho pánbůh poslal, zde se utekl prorok Jonáš na loď. Pak ho polkla velryba, jakž snad známo. Na syrském a malocasijském pobřeží ukazovali mně tři rozličná místa, kde prý ho velryba zas vyvrhla. Rozhodl jsem se pro místečko u Alexandretty čili Iskanderunu

